

Höksångare *Sylvia nisoria* våldsamt attackerad av törnskata *Lanius collurio*

ÅKE LINDSTRÖM & GÖSTA LINDSTRÖM

Höksångarens *Sylvia nisoria* och törnskatans *Lanius collurio* habitatval är så lika att de ofta häckar i närliggande buskar eller till och med i samma buske (Cramp 1992). Höksångaren är unik bland sångarna i Europa genom att ha ett tvärbandat bröst. Kanske är det fler än undertecknade som levt i tron att detta tvärbandade bröst ger den skydd mot törnskatans välkänt aggressiva revirförsvår. Kanske kommer denna uppfattning från början från Rosenberg (1953), som skriver: "Fråga är om icke denna fågel [höksångaren] har fått en skyddsfärg just mot törnskatans aggressivitet". I Cramp (1992) kan man läsa att de båda arterna normalt lever i god grannsamja, även om enstaka skärmytslingar rapporterats.

I juni och juli 1999 studerade vi ett häckande höksångarpar nära Stocken, på nordvästra Orust i Bohuslän. Ett törnskatepar häckade ett tiotal meter bort, i samma rad av buskar. De båda föräldrarna verkade oftast tämligen obekymrade om varandras närvaro och vid flera tillfällen sågs fåglar av de olika arterna sitta bara ett par meter ifrån varandra. Vid ett besök den 1 juli hade törnskateparet sina nyskvätta ungar i en buske bara 10 m från höksångarnas bo. Törnskatorna matade mycket intensivt, medan höksångarna, som hade nykläckta ungar, bara besökte sitt bo sporadiskt. Vid ett tillfälle satte sig höksångarhanen i just den buske där törnskateungarna satt. Törnskatehonan anföll då höksångaren så kraftigt att denne slogs bort från grenen där den satt. Törnskatan satte sig därefter på en närbelägen gren och hon hade då en rejäl tuss med grå dun i näbben!

Uppenbarligen kom dessa dun från höksångaren. Höksångarhanen var dock inte synbart påverkad av attacken. Den sågs mata sina ungar strax efter incidenten och även dagen därpå. Ett försök att fånga in höksångarhanen, bland annat för att undersöka eventuella skador från törnskateattacken, misslyckades. Detta var dock inte den enda observationen av aggressivt beteende mellan arterna. Vid flera tillfällen, med dagar emellan, sågs korta jakter med båda arterna inblandade.

Under flera års studier av höksångare vid Ottenby på Öland i mitten på 1980-talet (Hasselquist m.fl. 1988, Hedenström & Åkesson 1991), noterades åtskilliga gånger hur häckande törnskator var aggressiva mot höksångare (ÅL m.fl. pers. obs.). Dock aldrig så våldsamt som vid det ovan beskrivna tillfället. Det går naturligtvis inte att utesluta att höksångarens tvärvattring delvis kan ha en mildrande effekt på törnskator, men någon heltäckande försäkring är den uppenbarligen inte. Ryktet om de två arternas fredliga samlevnad är i vilket fall betydligt överdrivet.

Referenser

- Cramp, S. (ed.) 1992. *The birds of the western Palearctic*. Vol. VI. Oxford University Press, Oxford.
- Hasselquist, D., Hedenström, A., Lindström, Å. & Bensch, S. 1988. The seasonally divided flight feather moult in the Barred Warbler *Sylvia nisoria* – a new moult pattern for European passerines. *Ornis Scand.* 19:280–286.
- Hedenström, A. & Åkesson, S. 1991. Notes on the breeding biology of the Barred Warbler *Sylvia nisoria* at Ottenby, Sweden. *Ornis Svecica* 1:57–59.
- Rosenberg, E. 1953. *Fåglar i Sverige*. Almqvist & Wiksell, Stockholm.

Summary

Barred Warbler *Sylvia nisoria* violently attacked by *Red-backed Shrike* *Lanius collurio*

A female Red-backed Shrike was observed when it

attacked a male Barred Warbler. The Barred Warbler had perched in the bush where a pair of Red-backed Shrikes had their newly fledged young. After the attack the female shrike returned to her post with several grey downs in her beak. The warbler seemed unaffected by the attack and loss of feathers. Similar, but less violent, aggressions were also observed in another study. Contrary to anecdotal suggestions in the literature, the barring of the underparts of Barred Warblers does not prevent aggressiveness from Red-backed Shrike.

Åke Lindström, Zoologiska avd., Ekologihuset, 223 62 Lund

Gösta Lindström, Blåklintsvägen 5, 312 31 Laholm

Hörselns betydelse vid fågelinventeringar

TONY FOUCARD

Vid fågelinventeringar uppmärksammas och bestäms fåglar med både hörsel och syn. När man blir äldre försämras dessa sinnesfunktioner. Graden och hastigheten av försämringen uppvisar dock stora normala variationer. Synförsämringen märks lättare av den drabbade, hörselnedsättningen kommer smygande och drabbar i första hand diskantområdet. Första tecknen är ofta att man inte längre hör gräs-hoppor, vårtbitare och högfrekventa fågelläten. Att diskantljuden drabbas mest förklarar varför kvinnoröster blir mer svårhörbara än mansröster. Mellanliggande ljudkällor och högt bakgrundssorl försvårar ljuduppfattningen.

Enligt Svensson (1997) blir medelåldern för dem som fågelinventerar allt högre och man kan därför undra om en tilltagande hörsel försämring kan bidra till att en del arter synes minska. Eftersom jag tillhör dem vars hörsel successivt försämrats, så att nedsättningen nu vid 63 års ålder börjar bli socialt besvärande, har jag införskaffat hörapparat. Min hörselnedsättning är av normal ålderstyp och lika stor på båda öronen och jag har därför apparat till båda. Då jag deltagit i den riksomfattande häckfågelinventeringen sedan dess begynnelse och funnit ett med tiden minskande antal observerade fåglar har jag nu fått en möjlighet att studera hörselnedsättningens betydelse för inventeringsutfallet.

Förutsättningar och metod

De flesta fåglars ljudyttringar ligger i frekvensområdet 1–6 kHz (Ransey & Scott 1981). Min hörseltröskel utan hörapparat är vid frekvensen 2 kHz 30–35 dB och vid 4 kHz 50–55 dB. Med hörapparat har åtminstone hälften av defekten kunnat täckas.

Sedan 1975 har jag i min hemtrakt i Vänge, 12 km VNV Uppsala, varje vår inventerat fyra rutter enligt punktinventeringsmetoden, en till fots i skogsteräng (rutt 1), två per cykel på småvägar och stigar i blandad terräng (rutt 2 och 3) och en per bil i övervägande öppen terräng (rutt 4). Inventeringarna har 1999 gjorts mellan 15 maj och 3 juni. Skogsrutten inventerades två dagar i rad, den första utan och den andra med hörapparat. Övriga tre rutter har endast inventerats en dag vardera. Observationer har då gjorts från varje punkt i 2 x 5 minuter med respektive utan hörapparat och med omväxlande ordningsföljd från en punkt till nästa. Fåglarna har registrerats som sedda eller hörda beroende på hur de först gett sig till känna. Om t.ex. en grönsiska hörts och jag sedan sett att den hade ytterligare tre artfränder i sällskap har en redovisats som hörd, övriga tre som sedda. Har en fågel först hörts och sedan visat sig har den endast registrerats som hörd och en sedd fågel har på likartat sätt endast registrerats som sedd även om den senare gett ljud ifrån sig.

Småtättingar har definierats som tättingar utom kråkfåglar, svalor och stare beroende på att dessa fåglar under inventeringsperioden huvudsakligen upptäckts med synen.

Resultat

Tabell 1 redovisar resultat av inventering med och utan hörapparat för de fyra rutterna och andelen bestämda individer med hjälp av hörsel respektive syn. Den visar att med hörapparat noterades ca 30% fler fåglar. Kvoten noterade fåglar med respektive utan hörapparat varierade mellan 1,84 och 1,21 med den högsta kvoten för skogsrutten. Cirka 80% av fåglarna på denna rutt bestämdes med hörseln medan motsvarande siffra för de övriga rutterna ej översteg 50%.

Om man endast ser till småtättingar (Tabell 1) så blev skillnaden med och utan hörapparat än mer påtaglig med kvoter som varierade mellan 2,18 och 1,52. Antalet med hörsel bestämda fåglar inom denna grupp varierade mellan 80 och 92% med hörapparat och mellan 60 och 83% utan. Det i de fyra rutterna totala antalet noterade icke-småtättingar var lika stort med och utan hörapparat (571 respektive